

TÉNY-KÉP

Pulay Gyula – Kovács Kolos István

Közszolgáltató társaságok integritásának erősségei és gyenge pontjai

A cikk az Állami Számvevőszék 2018. évi, a köztulajdonú gazdasági társaságok integritás felmérése adatai alapján a közszolgáltató gazdasági társaságok integritásának helyzetét mutatja be. Az elemzés feltárja, hogy a közszolgáltatással együtt járó integritási kockázatok már a kisebb méretű közszolgáltató társaságok esetében is jelentkeznek, viszont a 600 milliónál alacsonyabb mérlegfőösszeggel rendelkező társaságok jellemzően nem építettek ki a megnövekedett kockázatoknak megfelelő integritási kontrollrendszert. A cikk rámutat, hogy elsősorban a közszolgáltató gazdasági társaságok menedzsmenijének a döntésétől függ számos fontos integritáskontroll kiépítése. A cikk javasolja, hogy az állami szervek és az önkormányzatok tulajdonosi joggyakorlóként, illetve közszolgáltatásért felelős szervként kezdeményezzék azoknak a kontrolloknak a kiépítését, amelyek jelentősen hozzájárulhatnak a közszolgáltató társaságok szervezeti integritásának megerősödéséhez.

Kulcsszavak: közszolgáltatás, integritás, önkormányzatok, tulajdonosi joggyakorlás, gazdasági jog.

JEL-kód: K420, H830, G220, A2, D7

Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) 2018-ban harmadszor végzett integritás felmérést a többségi állami és önkormányzati tulajdonú (a továbbiakban: köztulajdonú) gazdasági társaságok körében. A felmérés eredményeit az ÁSZ egy tanulmányban tette közzé¹. A jelen cikk a felmérés adatai alapján a köztulajdonú közszolgáltató gazdasági társaságok integritásának helyzetét mutatja be, önálló elemzés alapján, nem megismételve a hivatkozott tanulmány megállapításait. A témaválasztást két tényező is indokolta. Az első, hogy a hivatkozott tanulmány kiemeli a közszolgáltató gazdasági társaságok fokozott integritási veszélyeztetettségét, és utal ezek kezelésének szükségességére, de a felvázolt problémát mélyebben nem elemzi. A második, hogy a Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Karán az Állami Számvevőszékkel közös kutatásokat folytatunk a közszolgáltató gazdasági társaságok menedzselése eredményességének, hatékonyságának növeléséről.²

A cikk elsőként arra a kérdésre keresi a választ, hogy a közszolgáltatás nyújtásával egyidejűleg gyakoribbá válnak-e az integritást fenyegető veszélyek, és ha igen, akkor ezekkel szemben, illetve ezeknek a kezelésére a közszolgáltató társaságok megfelelő kontrollokat építettek-e ki. A felmérés adatai azt mutatják, hogy az integritási kontrollok kiépítettségének szintje igen változó. Ezért másodikként a cikk azt járja körül, hogy milyen tényezők befolyásolják a kontrollok erősségét, gyakoriságát. Mielőtt azonban a két kérdés megválaszolását elkezdenénk, előbb röviden bemutatjuk magát a felmérést.

Az ÁSZ integritás felmérése

Az ÁSZ integritás felmérésében – amelynek lebonyolítására 2018. végén került sor – összesen 1193 gazdasági társaság (a továbbiakban: társaság) vett részt, 361 többségi állami és 832 több-

---

¹ Pulay – Lucza – Kovács (2019).

² A kutatás első eredményeit e folyóirat 2016. évi 2. számában publikáltuk lásd Kocziszky – Veresné (2016) és Pulay (2016).

ségi önkormányzati tulajdonú társaság. E társaságok tulajdonosuktól függően eltérő arányban láttak el közfeladatot, végeztek közszolgáltatást (a továbbiakban együtt: közszolgáltató társaságok). A válaszadók 56%-a látott el kizárólagosan, vagy más tevékenység mellett ilyen feladatot. Az önkormányzati társaságok között lényegesen nagyobb volt a közszolgáltató társaságok aránya, mint az államiak között. A különbségeket számszerűen az 1. táblázat mutatja be.

1. táblázat: Az állami és önkormányzati tulajdonú társaságok megoszlása közszolgáltatás nyújtása szerint

(Table 1: Distribution of state and local government owned companies by public service provision)

Tevékenység jellege	Önkormányzati (db)	Állami (db)	Összes
Közszolgáltatásnak nem minősülő tevékenységet végez	303	227	530
Kizárólag közszolgáltatást lát el	89	26	115
Közszolgáltatást és közszolgáltatásnak nem minősülő tevékenységet is végez	440	108	548
Összesen	832	361	1193

Forrás: Pulay – Lucza – Kovács (2019) 8. oldal

A felmérést megelőzően az ÁSZ kielemezte a köztulajdonú gazdasági társaságok integritását fenyegető kockázatokat, valamint összegyűjtötte, hogy ezeket milyen kontrollok segítségével lehet kezelni. Az elemzés eredményeit egy tanulmányban³ tette közzé. A felmérés kérdőíve az e tanulmányban felsorolt kockázatok meglétére, illetve kontrollok kiépítettségére kérdez rá, és a kérdésekre adott válaszok alapján értékeli a gazdasági társaságok integritásának helyzetét.

Egy szervezet integritása alatt – összhangban a vonatkozó kormányrendelet⁴ fogalom meghatározásával – azt értjük, hogy a szervezet a külső szabályozásnak, és a szervezet számára megfogalmazott vagy általa kinyilvánított elveknek és értékeknek megfelelően működik. A szervezeti értékek követését számos tényező veszélyezteti, azaz növeli annak a valószínűségét, hogy a szervezet egyes dolgozói a szervezeti értékrenddel ellentétes magatartást folytatnak. E veszélyek gyakran a szervezet alaptevékenységéből következnek. Ha egy szervezet támogatásokat állapít meg, engedélyeket ad ki, vagy közszolgáltatást nyújt, akkor mindig fennáll a veszélye annak, hogy egyesek a szervezet dolgozóinak törvénytelen befolyásával próbálnak jogosulatlan előnyökhöz jutni. A szervezet alapvető tevékenységeivel, működési feltételeivel, szervezeti felépítésével szervesen összefüggő tényezőket eredendő integritási veszélyeknek, illetve kockázatoknak nevezünk. (A kockázatelemzés szabályai szerint kockázatról csak akkor beszélhetnénk, ha a tényezők bekövetkezésének valószínűségét és várható káros hatásait már számszerűsítettük. A gyakorlatban azonban a kockázat és a veszély fogalma nem válik ilyen mértékben szét, ezért az elemzésünkben a veszélyt és a kockázatot rokonértelmű szavakként kezeljük.) Vannak olyan körülmények, amelyek megnövelik az integritássértések kockázatát. Például nagyobb összegű támogatások feletti rendelkezés esetén nagyobb a megvesztegetés veszélye. A leírtakra tekintettel a felmérés megkülönbözteti az eredendő integritási veszélyeket és az integritás veszélyeztetettségét növelő tényezőket, és ezekkel állítja szembe a kezelésükre hivatott integritási kontrollokat.⁵

³ Pulay et al (2015).

⁴ Az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendelet.

⁵ Az ÁSZ felmérése szemléletében a holland központi közigazgatásban alkalmazott integritási önértékelési rendszer (SAINT) módszerét követi. Lásd erről részletesen Báger – Korbuly – Pulay (2008), illetve Báger (2015).

A felmérésben résztvevő társaságok integritási veszélyeztetettségének és az ezzel szembeni védettségének jellemzésére három, százalékos formában kifejezett index került kiszámításra: az Eredendő Veszélyeztetettségi Tényezők (EVT) indexe, a Veszélyeztetettséget Növelő Tényezők (VNT) indexe, valamint a Kontrollt Erősítő Tényezők (KET) indexe.

Az EVT index a társaság alapvető tevékenységeiből (pl. vagyonekezelés, közszolgáltatás nyújtása) és a működését elsődlegesen meghatározó (pl. jogszabályban, alapító okiratban, közszolgáltatási szerződésben rögzített) feltételekből eredő veszélyeztetettsége összetevőit teszi mérhetővé.

A VNT index az egyes társaságok napi működési feltételeit jelentősen befolyásoló összetevőket számszerűsíti. Leképezi a társaságok jogi környezetének jellemzőit, továbbá a társaságok működése során jelentkező tényezőket. Az integritási veszélyeztetettséget növelő tényezők között olyan tevékenységek is figyelembe vételre kerültek, amelyek nem kötődnek a társaságok alaptevékenységéhez, de (alkalmi jellegű) végzésük fokozza az integritási kockázatokat (pl. használaton kívüli eszközök értékesítése).

A KET index azt tükrözi, hogy az adott társaságnál kiépültek-e az integritáskontrollok. A KET indexhez olyan tényezők tartoznak, mint a szervezet belső szabályozása, a rendszeres kockázatelemzés és kockázatkezelés, a speciális korrupcióellenes rendszerek kiépítettsége, az etikai normák.

A három indexet a számítógépes program minden társaságra külön-külön kiszámította a társaság válaszai alapján. Az egyes társaságok indexeinek átlagolásával az indexek kiszámíthatók a felmérés valamennyi résztvevőjére, valamint a társaságok különböző csoportjaira is. Ennek során az ÁSZ egyszerű számtani átlagot számolt, következésképpen minden társaság indexe ugyanakkora súllyal számított be az átlagos indexértékbe. A három index értéke alapján kijelölhetők az integritási szempontból veszélyeztetett területek, illetve megállapítható az, hogy a társaságok egyes csoportjai milyen mértékben felkészültek az integritási kockázatok kezelésére.

A felmérésben 11 kérdés az eredendő veszélyeztetettségi tényezők, 33 kérdés a veszélyeztetettséget növelő tényezők beazonosítását, 58 kérdés a kontrollt erősítő tényezők kiépítettsége szintjének mérését szolgálta. A felmérés módszerét és a kérdőívet részletesen bemutatja a felmérés eredményeit publikáló tanulmány⁶.

A felmérés valamennyi résztvevőjének átlagos integritási veszélyeztetettségét és a kontrollkiépítettségi szintjét tükröző EVT, VNT és KET indexeket a 2. mutatja be.

2. táblázat: A veszélyeztetettségi- és kontrollindexek átlagos értéke a felmérésben résztvevők egészére nézve

(Table2: The average value of the vulnerability and control indices for the whole of the survey participants)

Index megnevezése	Index értéke
Eredendő veszélyeztetettségi tényezők (EVT)	41,6%
Veszélyeztetettséget növelő tényezők (VNT)	27,8%
Kontrollt erősítő tényezők (KET)	46,6%

Forrás: Pulay – Lucza – Kovács (2019) p.11.

Felkészültek-e a közszolgáltató társaságok a közszolgáltatásokat övező fokozott integritási kockázatok kezelésére?

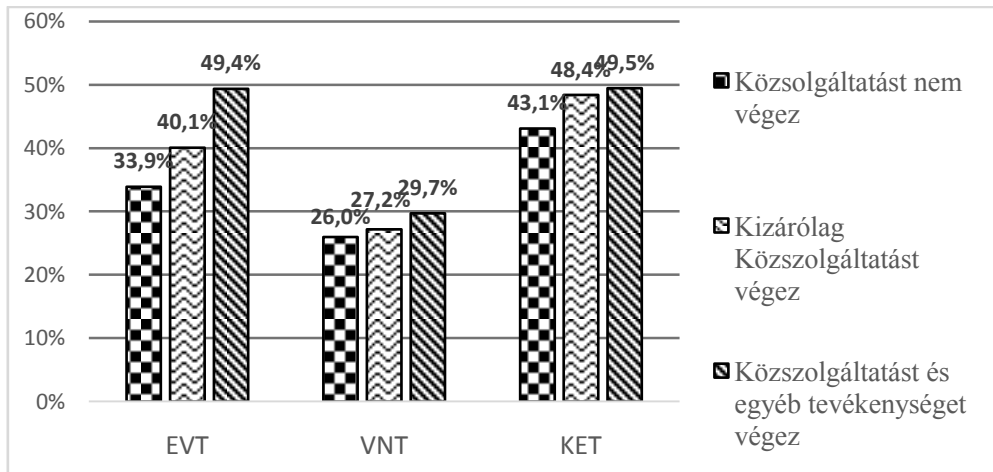
A köztulajdonú társaságok integritási kockázatait feltáró – korábban már hivatkozott – tanulmány⁷ a szakirodalom feldolgozása és az ÁSZ ellenőrzési tapasztalatai alapján a közszolgáltatás

⁶ Pulay – Lucza – Kovács (2019) melléklet és függelék.

⁷ Pulay et al (2015).

nyújtását eleve eredendő kockázatnak értékelte. A közszolgáltatások esetében ugyanis fennáll az a veszély, hogy valaki a közszolgáltatáshoz való jogosulatlan, vagy a jogosultságát meghaladó mértékű felhasználása érdekében megpróbálja befolyásolni a közszolgáltatást nyújtó személyt. A tanulmány további eredendő integritási kockázat hordozó helyzetként azonosította azt, amikor egy társaság egyidejűleg közszolgáltatást is nyújt, és piaci jellegű tevékenységet is végez. Ilyenkor ugyanis fennáll a veszélye annak, hogy a közszolgáltatást szolgáló erőforrásokat – jogosulatlanul – a piaci tevékenység profitjának növelése érdekében próbálják felhasználni. Következésképpen a közszolgáltatást nyújtó, illetve az emellett még piaci tevékenységet is végző társaságok EVT indexe már eredendően is magasabb (0,8 ponttal, illetve 1 ponttal), mint a közszolgáltatást nem nyújtó társaságoké. Ezért a veszélyeket illetően a kérdés az volt, hogy a közszolgáltatás nyújtásával gyakrabban együtt járnak-e további olyan eredendő veszélyeztetettségi tényezők, illetve a veszélyeket növelő tényezők, amelyek a közszolgáltatást nem végző társaságokra kevésbé jellemzőek. Ha igen, akkor a közszolgáltató társaságok EVT és VNT indexeinek markánsan nagyobbak kell mutatkoznuk.

Az erre a kérdésre kapott válaszból rögtön adódik a második kérdés. Az, hogy nagyobb veszélyeztetettség esetén erősebb-e a közszolgáltatást nyújtótársaságok védelmi rendszere? A két kérdésre a válasz az 1. ábráról olvasható le.

1. ábra: A társaságok EVT, VNT és KET indexe a feladatellátás jellege szerint
(Figure 1: The EVT, VNT and KET indexes of the companies according to the nature of the tasks)

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját szerkesztés

Az ábra adatai alapján az első kérdésre határozott igen válasz adható, mivel a kizárólag közszolgáltatást nyújtó társaságok EVT indexe több mint 7 százalékponttal magasabbnak bizonyult, mint a közszolgáltatást nem végzőké. A közszolgáltatás mellett egyéb tevékenységet is végző társaságok EVT indexe pedig még az előbbieket is meghaladta több mint 9 százalékponttal. Az átlagos VNT indexek esetében is kimutatható a különbség, de a mértéke sokkal kisebb. A magasabb veszélyeztetettség következtében releváns a második kérdés is. Az ábra alapján erre is pozitív válasz adható, azaz megállapítható, hogy a kizárólag közszolgáltatást végző gazdasági társaságok átlagos KET indexe 5,3 százalékponttal magasabb a közszolgáltatást nem nyújtó társaságok átlagos KET indexénél. Ez releváns különbségnek tekinthető, de érzékelhetően kisebb az EVT indexek esetében mért különbségnél. Ezzel szemben szerény, mindössze 1,1 százalékpontnyi a különbség a kizárólag közszolgáltatást nyújtó és a közszolgáltatás mellett egyéb tevékenységet is végző társaságok átlagos KET indexeinek az értéke között, ami aligha képes kompenzálni az EVT indexben mért közel 10 százalékpontos különbséget.

A továbbiakban a különbségek okait, összetevőit próbáljuk meg felderíteni, de az egyszerűség kedvéért összevontuk a kizárólag közszolgáltatást nyújtó és a közszolgáltatás mellett egyéb tevékenységet is végző társaságokat egy csoportba, és őket összevontan közszolgáltató társaságoknak nevezzük. Elemzésünkben az EVT és a KET indexek különbözőségére fókuszálunk, hiszen a VNT indexek esetében nem mértünk markáns eltéréseket.

A közszolgáltató és nem közszolgáltató társaságok közötti különbségek feltárása érdekében azt vizsgáltuk meg, hogy e két csoport eltérő integritási veszélyeztetettsége, illetve integritáskontrolljainak a különböző szintű kiépítettsége mennyire függ össze a csoportok vállalati méret szerinti eltérő összetételével. Ennek érdekében a közszolgáltató és a nem közszolgáltató társaságokat a mérlegfőösszegük alapján csoportokba⁸ osztottuk, és minden csoportra kiszámoltuk az EVT, VNT és a KET indexeket. Az eredményeket a 3. táblázatban foglaltuk össze.

3. táblázat: A közszolgáltató és nem közszolgáltató társaságok EVT, VNT és KET indexei mérlegfőösszeg szerinti csoportokban

(Table 3: EVT, VNT and KET indices of public service and non-public service companies in balance sheet total groups)

Mérlegfőösszeg Forint	Közszolgáltatók				Nem közszolgáltatók			
	Megosztás (%)	EVT index	VNT index	KET index	Megosztás (%)	EVT index	VNT index	KET index
10 millió alatt	7,7	40,30%	21,90%	32,60%	14,2	25,40%	22,40%	30,20%
10 millió - 100 millió	23,0	43,30%	25,90%	41,30%	24,3	28,10%	23,30%	32,80%
100 millió - 600 millió	30,0	47,40%	28,00%	46,50%	25,7	35,20%	25,60%	41,40%
600 millió - 3 milliárd	22,7	51,90%	31,90%	51,50%	16,2	36,80%	26,30%	46,20%
3 milliárd - 13 milliárd	9,3	52,40%	35,20%	63,50%	11,9	42,80%	33,50%	60,80%
13 milliárd fölött	8,9	52,40%	35,60%	73,50%	7,7	44,00%	30,20%	71,30%
Osszesen	100,0	47,80%	29,20%	49,30%	100,0	33,90%	26,00%	43,10%

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

A táblázat adataiból az állapítható meg, hogy a közszolgáltató társaságok méret szerinti összetételében egy kivétellel nagyon jelentős különbségek nincsenek, a legkisebb méretű csoportba a közszolgáltatást nem nyújtó társaságoknak közel kétszer akkora hányada tartozik, mint a közszolgáltatók körében. Ebből következően a méret szerinti összetétel különbözősége csak csekély mértékben magyarázza a két csoport indexei közötti eltérést. Erre vonatkozóan számításokat is végeztünk a standardizálás módszerével, amelynek eredményeit a 4. táblázat foglalja össze.

4. táblázat: A közszolgáltató és a nem közszolgáltató társaságok indexei eltéréseinek tényezőkre bontása (százalékpontban)

(Table 4: Breakdown of the differences between the indices of the public service and non-public service companies (in percentage points))

Tényezők	EVT index	VNT index	KET index
A méret szerinti összetétel különbözőségének hatása	0,7	0,5	1,1
A közszolgáltatás nyújtásának hatása	12,5	2,7	5,1
Összesen	13,2	3,2	6,2

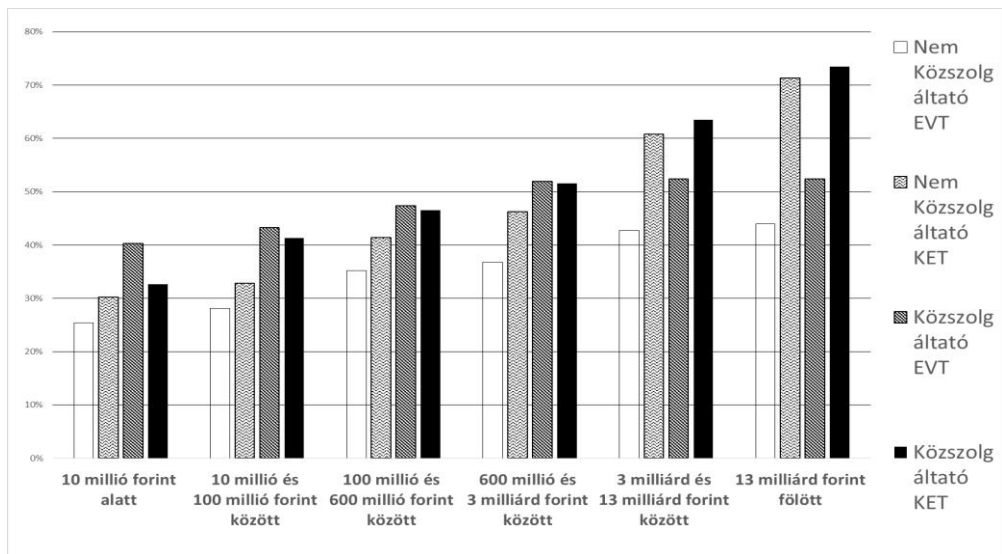
Forrás: Pulay – Lucza – Kovács (2019) adatai alapján saját szerkesztés

⁸ A csoportosítás a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 3.§ (1)-(3) bekezdésében meghatározott mérlegfőösszeg kategóriák alapján történt.

A táblázat adatai alátámasztják, hogy a kockázat indexek eltérésében csak minimális szerepe van az összetételhatásnak, azaz a kockázati szint különbözősége döntő mértékben a közszolgáltatásokhoz köthető többlet kockázatokból adódik. A kontrollok esetében erősebb az összetétel hatás, de az eltérésnek csak kevesebb, mint 20 százaléka vezethető vissza erre.

Visszatérve a 3. számú táblázathoz, azt látjuk, hogy az EVT index esetében minden mérlegfőösszeg szerint képzett csoportban meghaladja a közszolgáltatást nyújtó társaságok EVT indexe a közszolgáltatást nem nyújtó társaságok EVT indexét. A VNT index esetében hasonló a helyzet, de azért itt egy kivétel is akad, a legalacsonyabb mérlegfőösszegű csoportban a közszolgáltatást nem nyújtó társaságok VNT indexe a magasabb.

A KET indexek esetében ismét az a helyzet, hogy a közszolgáltató társaságok KET indexe a közszolgáltatást nem nyújtó társaságok KET indexét meghaladja minden méretcsoportban. A közszolgáltató és a nem közszolgáltató társaságok KET indexe közötti különbség a második csoporttól kezdve a méret emelkedésével párhuzamosan egyre kisebb lesz. Ezt a tendenciát – kevésbé markánsan - az EVT indexek esetében is megfigyelhetjük. A tendenciák jobb megvilágítása érdekében az EVT és a KET indexek méret szerinti alakulását egy ábrán is bemutatjuk (lásd a 2. ábrát).

2.ábra: A közszolgáltató és a közszolgáltatást nem nyújtó társaságok EVT KET indexeinek alakulása mérlegfőösszeg szerint csoportokban

(Figure 2: Evolution of EVT and KET indices by public service and non-public companies by balance sheet total groups)

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

Az ábrán több összefüggés is szembetűnik. Elsőként említjük, hogy a közszolgáltatást nem nyújtó gazdasági társaságok KET indexének értéke minden méretcsoportban meghaladja az EVT indexük értékét, ami – némi leegyszerűsítéssel⁹ – azt jelzi, hogy a kontrollok kiépítettsége meghaladja a veszélyek súlyosságát.

⁹ Az indexek összevetése révén kockázatokat és a kontrollokat csak darabszám alapján hasonlítjuk össze, nem mérlegelve, hogy az egyik kontroll erősebb-e a másikonál, illetve, hogy az adott kockázat kezelésére alkalmas-e.

Másodikként azt emeljük ki, hogy közszolgáltató társaságok körében nem ilyen pozitív a kép. Esetükben a veszélyeztetettségi szint már a kisebb méretű társaságok esetében is viszonylag magas, ugyanakkor ezek a társaságok nem építettek még ki ezzel arányos kontrollrendszert. Az egyensúly csak a 600 millió és 3 milliárd forint közötti mérlegfőösszegű csoportban alakul ki, az alatt az EVT index értéke meghaladja a KET index értékét, ami a kontrollrendszer elégtelenségét jelzi. A jelenség jobb megértése végett érdemes az EVT index méretcsoportonkénti alakulását közelebbről is szemrevételeznünk. Azt látjuk, hogy az EVT index már a legkisebb méretű közszolgáltatói csoportban is eléri a 40 százalékot, és a 600 millió és 3 milliárd forint mérlegfőösszegű csoportban már az 50 százalékot is meghaladja. Ezt követően azonban már alig emelkedik tovább. Ez azt mutatja, hogy a közszolgáltatás nyújtásával összefüggő eredeti integritási veszélyek jelentős része a közszolgáltató társaság méretétől független is jelen van. Következésképpen már a legkisebb társaságoknak is ki kellene a megfelelő kontrollszintet alakítaniuk. Ez azonban nincs így. A felmérés által feltárt egyik legnagyobb kockázat az, hogy a 600 millió forint mérlegfőösszeg alatti közszolgáltató társaságok jellemzően nem építették ki azt az integritási kontrollrendszert, amely alkalmas lenne a közszolgáltatásokkal együtt járó integritási kockázatok kezelésére.

Harmadikként azt kell kihangsúlyoznunk, hogy a legalacsonyabb mérlegfőösszegű csoportban a közszolgáltató társaságok integritáskontrolljai nagyon alacsony szintűek, annak ellenére, hogy kockázati szintjük jóval meghaladja a közszolgáltatást nem nyújtó társaságok kockázati szintjét. Azt mondhatjuk, hogy a közszolgáltató társaságok integritási helyzetének az egyik leggyengébb pontja az, hogy létezik mintegy félszáz kis méretű közszolgáltató társaság, amelyeknél a viszonylag magas kockázati szint ellenére nagyon alacsony a kontrollok kiépítettségi szintje.

Az integritást veszélyeztető tényezők előfordulásának és a kontrollok kiépíttségének intenzitása

A felmérés során azt is vizsgálták, hogy a társaságok működésének, illetve szabályozásának vannak-e olyan ún. kiemelt területei, amelyeken gyakoribbak az integritási kockázatok, illetve ahol jellemzőbb az integritás kontrollok kiépítettsége. A hat kiemelt területhez a következő témakörök tartoztak:

Felelős irányítás: tulajdonos és menedzsment hatásköre, menedzsment kötelezettsége és beszámolási tevékenysége, vezetői információs rendszer, szervezeti struktúra kialakítása, felügyelőbizottság szerepe, tulajdonosi kontroll.

Közfeladat ellátás: közfeladat ellátásához kapcsolódó speciális kockázatok és kontrollok, vagyonnevelés.

Gazdálkodás: vagyonnal való gazdálkodás, uniós támogatások felhasználása, közbeszerzés, gazdálkodás hatékonyságának mérése.

Külső kapcsolatok: külső támogatásokban való részesedés, illetve támogatás nyújtása, támogatások elszámolása, ügyfelek elégedettségének mérése, közérdekű adatok közzététele.

Külső és belső ellenőrzések: könyvvizsgálat, külső szervek által végzett ellenőrzések, belső ellenőrzések színvonala, hasznosulása, kockázatelemzés és kockázatkezelés.

Szervezeti kultúra: humán erőforrás gazdálkodás, összeférhetlenség szabályozása, munkatársak kiválasztása, javadalmazási rendszer, teljesítményértékelés, etikai eljárások.

Az 5. táblázat bemutatja, hogy a közszolgáltató társaságok körében az egyes kiemelt területeken mekkora volt az integritás kontrollok kiépíttségének az átlagos intenzitása. (Azért az intenzitás és nem a gyakoriság kifejezést használjuk, mivel több olyan kérdés is volt, amelyre nemcsak igen és nem választ, hanem a részleges kiépítettséget jelölő választ is lehetett adni, ami egy 0 és 1 közötti értékkel növelte meg az index számlálóját.)

5. táblázat A közszolgáltató társaságok integritáskontrolljai kiépíttségének intenzitása a kiemelt területeken

(Table 5: Intensity of the establishment of integrity controls of public service companies in the priority areas)

Kiemelt terület megnevezése	Kontrollok kiépítettségének intenzitása
Felelős irányítás	67,54%
Közfeladat ellátás	56,13%
Külső kapcsolatok	54,83%
Gazdálkodás	52,03%
Külső és belső ellenőrzések	45,93%
Szervezeti kultúra	33,76%
Összesen	49,30%

Forrás a felmérés adatai alapján saját számítás

A táblázatból kiolvasható, hogy az átlagot lényegesen meghaladó kontroll-kiépítettséget a „felelős irányítás” kiemelt területen mértünk, ami azt jelzi, hogy a társaságok irányításához szükséges kontrollokat a legtöbb társaság kiépítette. Az átlagtól két területen van elmaradás a „külső és belső ellenőrzések”, valamint a „szervezeti kultúra” kiemelt területeken. Ez utóbbi messze elmarad az átlagtól. Ennek oka az, hogy e területhez számos olyan kontrollt rendeltek, amelynek alkalmazását jogszabály nem teszi kötelezővé, azaz ún. „lány kontrollnak”¹⁰ számítanak. Érthető, de nem örömteli, hogy e kontrollok kiépítettségének az intenzitása alacsony. Ez ugyanis azt jelzi, hogy a kötelezőnél több integritáskontrollt a közszolgáltató társaságoknak csak egy töredéke alkalmaz.

Súlyos hiányosságot jelez a „külső és belső ellenőrzés” kontrolljainak az átlagtól elmaradó kiépítettsége is. A 2017. évi felmérés eredményeinek elemzése¹¹ tárta fel, hogy a belső ellenőrzés megléte és szakmailag színvonalas működése az egyik olyan kontroll, amely igen pozitív hatással van a társaság egészének az integritására, azaz ennek hiánya gyenge láncszem az integritás kontrollok láncolatában.

Kiemelt területenként azt is megvizsgáltuk, hogy melyek azok az integritáskontollok, amelyeknek a megléte a legjelentősebben javítja a társaságok integritásának általános színvonalát. Ennek érdekében kiszámítottuk, hogy a kontrollokra vonatkozó egyes kérdésekre negatív, illetve pozitív választ adók csoportjainak mekkora az átlagos KET indexe. Ezt követően kiválasztottuk azokat a kontrollokat, amelyek esetében a kontroll legalább részlegesen kiépítő és nem kiépítő társaságok átlagos KET indexe közötti különbség meghaladja a 23,3 százalékpontot, azaz a teljes sokaságra számított KET index felét. Az eredményeket a 6. táblázatban foglaljuk össze. A táblázatban dőlt betűvel jelöltük a lány kontrollokat.

6. táblázat: A közszolgáltató társaságok integritására legnagyobb befolyást gyakorló integritáskontollok kiemelt területenként

(Table 6: Integrity controls with the highest impact on the integrity of public service companies by priority area)

¹⁰ Az ÁSZ integritás felméréseiben a lány integritás kontrollnak azokat tekinti, amelyek alkalmazását jogszabály nem rendeli el. Mások lány integritáskontrollnak a dolgozók magatartását közvetetten befolyásoló, illetve a helyes magatartásban megerősítő kontrollokat tekintik. Lásd bővebben Pulay (2014).

¹¹ Lásd Pulay – Lucza (2018).

Kontroll megnevezése	A kontrollt kiépítő és nem kiépítő társaságok átlagos KET indexének különbözete (százalékpont)
Felelős irányítás	
<i>Vezetői információs vagy kontrolling rendszer működtetése</i>	29,1%
Szervezeti és működési szabályok aktualizálása	26,2%
Külső kapcsolatok	
Állampolgárok/ügyfelek jelzései, bejelentései, panaszai kezelése	27,5%
Gazdálkodás	
Legalább három árajánlat bekérése minden beszerzésnél	23,4%
Külső és belső ellenőrzések	
<i>Közbeszerzési, pályázati (ár)ajánlatok belső árlisták, költségkalkulációk alapján</i>	32,6%
<i>2018. évre elfogadott belső ellenőrzési terv</i>	24,7%
<i>Rendszerszerű kockázatelemzés, kockázatkezelési tevékenység</i>	35,6%
Szervezeti kultúra	
<i>Integritási elvek rögzítése dokumentumban</i>	
<i>Etikai szabályok megsértésének kivizsgálása</i>	26,8%
<i>Munkáltatói visszaélés-bejelentési rendszere</i>	27,3%
<i>Összeférhetetlenség kötelezőt meghaladó szabályozása</i>	36,4%

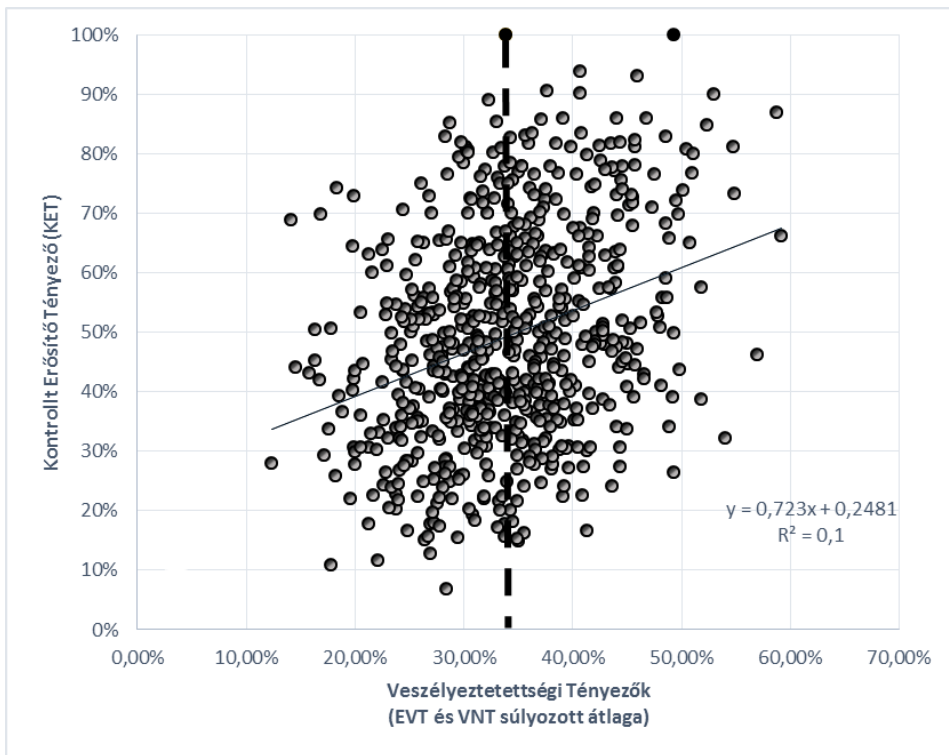
Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás

Összesen 11 nagy befolyással bíró kontrollt azonosítottunk. Ezek közül 8 lány kontroll. Ez alátámasztja azt a vélekedést, hogy a lány kontrollok kiépítése az integritási rendszer érettségének egy igen fontos jellemzője. További érdekesség, hogy 7 kontroll ahhoz a két kiemelt területhez tartozik, amelyeken a kontrollok kiépítettségének intenzitása elmarad az átlagtól. Ez arra utal, hogy az integritás fontosságát tudatosító társaságok e két területen is kiépítették a kontrolljaikat, és ez által értek el lényegesen magasabb kontrollszintet az ide tartozó kontrollok kiépítését elmulasztó társaiknál.

A „közfeladat ellátás” kiemelt területen egyetlen nagy befolyással bíró kontrollt sem azonosítottunk. A másik három átlagon felüli kontroll-kiépítettségű kiemelt területeken azonban találunk olyan kontrollokat, amelyeknek a kiépítése igen jelentős mértékben hozzájárul a kontrollrendszer megerősítéséhez. Mindebből levonható az a következtetés, hogy minden kiemelt területen van még javítási lehetőség. Ez elsősorban közhelyszerűen hangzik. Valójában azonban nem az, hiszen ez azt jelenti, hogy egy-egy kontroll kiépítése maga után vonhatja a kontrollrendszer nagymértékű javulását. Természetesen itt nem matematikai összefüggésről van szó, hiszen matematikailag minden egyes kontroll kiépítése ugyanannyival javítja az átlagot. Egy tartalmi összefüggés húzódik meg a számok mögött. Az, hogy amelyik társaság kiépíti a vezetői információs rendszerét és kontrolling rendszerét, amelyik panaszkezelési rendszert vezet be, amelyik rendszeresen kockázatelemzést végez – és folytathatnám még a további 8 kontroll felsorolását –, az ettől kezdve egészen másképpen áll hozzá az integritáshoz, az elindul egy úton, amely elvezet egy érett integritásirányítási rendszer megteremtése felé.

A veszélyeztetettségi és a kontrollszint összefüggései a közszolgáltató társaságok esetében

Megvizsgált, hogy az egyes közszolgáltató társaságok esetében mi a kapcsolat a veszélyeztetettségük és az integritáskontrolljaik kiépítettsége között. Arra kérdésre kerestük a választ, hogy általában igaz-e, hogy a nagyobb integritási veszélyeknek kitett társaságok erősebb kontrollrendszert építettek ki. A kérdés egyszerűbb megválaszolhatósága érdekében egy Veszélyeztetettségi Tényezők indexet képeztünk EVT és VNT indexek kérdésszámokkal súlyozott átlagaként. Ezt követően kiszámítottuk a Veszélyeztetettségi Tényezők index és a KET index közötti lineáris regressziós függvényt, amelyre a következő paramétereket kaptuk: $(y=0,723x+0,2481)$. Ezt szemlélteti a 3. ábra, melyen a vízszintes tengely a Veszélyeztetettségi Tényezők index, a függőleges tengely pedig a KET index értékét mutatja. Az ábrán folytonos vonal jelöli a lineáris trendet.

3. ábra: A veszélyeztetettségi tényezők és a kontrollok indexértékeinek kapcsolata

(Figure 3: Relationship between vulnerability factors and control index values)

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

Az a feltételezés, hogy magasabb veszélyeztettséghez magasabb kontrollszint társul, nagyon gyengén teljesül ($R^2=0,1$). A feltételezett összefüggéstől eltérő módon számos társaság a magasabb veszélyeztettség ellenére nem gondoskodik a megfelelő kontrollok kiépítéséről, de gyakori a jobb eset is, amikor a társaság a viszonylag alacsonyabb kockázat mellett is magas kontroll-kiépítettséget valósít meg.

A trendvonal és az átlagosnál kisebb vagy átlagosnál nagyobb Veszélyeztetettségi Tényezők indexérték szerint a közszolgáltató társaságok további csoportosítására nyílik lehetőség. Az ábrán található szaggatott függőleges vonal a veszélyeztettség átlagértékét (33,87%) mutatja. A trendvonal és az átlagos veszélyeztettség alapján négy részterületre bomlik a grafikus felület,

ami alapján négy („A”, „B”, „C”, és „D”) csoportba soroltuk a társaságokat. Az egyes csoportok jellemzőit, valamint a csoportokba került társaságok számát és arányát a 7. táblázat összegzi.

7. táblázat: A társaságok megoszlása a veszélyeztetettség mértéke és a kontrollszint kiépítettsége szerint

(Table 7: Distribution of companies by degree of vulnerability and level of control)

Csoport	Veszélyeztetettség mértéke/ Kontroll-kiépítettség szintje	Társaságok megoszlása	
		db	%
„A”	Alacsony veszélyeztetettség/ Magas kontroll-kiépítettség	163	24,6%
„B”	Magas veszélyeztetettség/ Magas kontroll-kiépítettség	159	24,0%
„C”	Magas veszélyeztetettség/Alacsony kontroll-kiépítettség	166	25,0%
„D”	Alacsony veszélyeztetettség/Alacsony kontroll-kiépítettség	175	26,4%
	Összesen	663	100%

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

Integritási szempontból a „C” csoporton belüli társaságok vannak a legnagyobb kockázatnak kitelve. Ide a csoportosítás alapján 166 társaság tartozott. Súlyosak a kontrollhiányosságok a legnagyobb arányt képviselő „D” csoportban is.

Megvizsgáltuk, hogy az A-D csoportokba került társaságoknak milyen a vállalati méret szerint megoszlása. A kumulatív gyakoriságokat a 8. táblázat összegzi.

8. táblázat: Az A-D csoportokba sorolt közszolgáltató társaságok kumulatív megoszlása mérlegfőösszegeik alapján

(Table 8: Cumulative breakdown of public service companies classified into A-D groups based on their balance sheet total)

Mérlegfőösszeg nagysága	A csoport	B csoport	C csoport	D csoport
10 millió forint alatti	5,5%	0,6%	3,0%	20,6%
100 millió forint alatti	30,1%	6,9%	22,3%	62,3%
600 millió forint alatti	65,6%	22,0%	57,2%	92,0%
3 milliárd forint alatti	84,7%	48,4%	92,2%	99,4%
13 milliárd forint alatti	92,6%	71,7%	98,8%	100,0%
13 milliárd forint feletti	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

A táblázatból jól látszik, hogy a vállalati méretnek jelentős hatása van arra, hogy melyik társaság melyik csoportba került. A legnagyobb társaságok többsége a „B” csoportba, a legkisebbek többsége pedig a „D” csoportba került. Ez utóbbi megint azt erősíti meg, hogy a legkisebb méretű közszolgáltató társaságoknak alacsony szintű a kontroll-kiépítettsége. A 10 millió forint feletti és a 600 millió forint alatti mérlegfőösszeggel rendelkező társaságok viszont közel azonos arányban sorolódtak a magas kontroll-kiépítettségű „A” és az alacsony kontroll-kiépítettségű „D” csoportba. Esetükben tehát nem a méret, hanem a menedzsment és a tulajdonos hozzáállás határozta meg, hogy a magas vagy az alacsony kontroll szintű csoportba kerültek. Ugyanez mondható el a 600 millió forint feletti és a 3 milliárd forint alatti mérlegfőösszeggel rendelkező társaságokról is, amelyeket egyaránt nagy arányban találunk a magas kontrollszintű „B” és az alacsony kontrollszintű „D” csoportban.

Arra a kérdésre is választ kerestünk, hogy az A-D csoportokba sorolás minden kiemelt területen érvényesnek tekinthető-e, vagy látszanak olyan kiemelt területek, amelyeken ez a besorolás felborul. E kérdés megválaszolása érdekében mind a hat kiemelt területre kiszámoltuk az A-D csoportokba sorolt közszolgáltató társaságok átlagos KET indexeit. Az eredményeket a 9. táblázatban összesítettük.

9. táblázat: A KET indexek alakulása kiemelt területenként, a közszolgáltató társaságok kockázat és a kontroll viszonya alapján képzett csoportjaiban

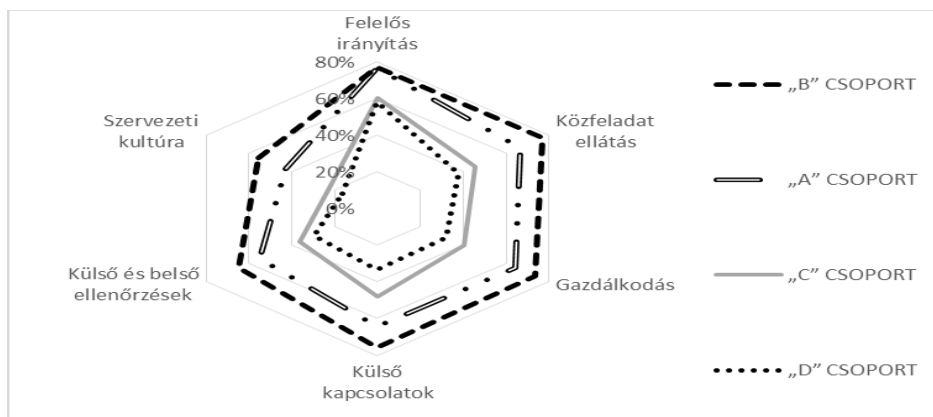
(Table 9: Development of KET indices by priority area, in groups of public service companies based on risk and control)

Kiemelt terület	„A” CSOPORT	„B” CSOPORT	„C” CSOPORT	„D” CSOPORT	ÁTLAG
Felelős irányítás	76,43%	76,80%	60,11%	57,91%	67,54%
Közfeladat ellátás	66,48%	76,79%	45,38%	37,93%	56,13%
Gazdálkodás	64,20%	73,75%	40,49%	31,91%	52,03%
Külső kapcsolatok	64,14%	75,99%	48,17%	33,27%	54,83%
Külső és belső ellenőrzések	54,95%	65,02%	36,21%	29,41%	45,93%
Szervezeti kultúra	42,88%	55,26%	22,65%	16,26%	33,76%
Összesen	58,94%	68,48%	39,55%	32,16%	49,30%

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

A táblázatban háttérrel azokat az indexértékeket emeltük ki, amelyek az adott csoport átlaga feletti. Jól látható, hogy minden csoportban ugyanazon kiemelt területek KET indexe átlagon felüli, illetve aluli. Mindössze a „D” csoportban van egy kivétel. (Ezt sem a sorrend felborulása okozza, hanem az, hogy a „D” csoportban a „Felelős irányítás” átlagos KET indexe olyan kiugróan magas, hogy ennek folytán a hatból három kiemelt terület KET indexe az átlag alá került.) Ennek alapján már választ adhatunk a kérdésre, azaz az A-D csoportokba sorolás minden kiemelt területen érvényesnek tekinthető. Ezt szemlélteti a 4. ábra. Az ábrán látható, hogy a 4 csoport kiemelt területenkénti átlagos KET indexét reprezentáló hatszögek sehol sem metszik egymást, sőt – egy kivétellel (a felelős irányítás kiemelt területen került nagyon közel egymáshoz az „A” és a „B” csoport KET indexe) – jelentős a távolság a hatszögek határvonalai között.

Mi ennek a jelentősége? Az, hogy nagyobb csoportokra nézve – azaz az egyedi sajátosságokat kiküszöbölve – a jobb kontrollszintű társaságok minden kiemelt területen jobb eredményt értek el, mint az alacsonyabb kontrollszintű társaságok. És ez igaz fordítva is. Következésképpen az integritás ellenőrzés kiépítettségének a szintje, és annak viszonya a társaság integritási veszélyeztetettségi szintjéhez egy markáns jellemzője a felmérésben résztvevő közszolgáltató társaságoknak, ami elsősorban a társaság menedzsmentjének a szervezeti integritás iránti elkötelezettségét tükrözi.

4. ábra: A KET indexek alakulása kiemelt területenként közszolgáltató társaságok kontroll viszonya alapján

(Figure 4: Development of KET indices of public service companies by priority area of control)

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

Kik a legjobbak?

A szervezeti integritásra törekvés az alábbi hat funkció révén bontakozik ki:

- a szabályok betartására való törekvés,
- a szervezet által követendő értékek kinyilvánítása,
- az értékek követését fenyegető kockázatok feltárása,
- az értékkövetés monitorozása,
- útmutatás az értékkövetésben,
- az értékek betartásának kikényszerítése.

Megvizsgáltuk milyen az integritási érettsége azoknak a közszolgáltató társaságoknak, amelyek mind a hat funkció megvalósítására törekvesnek. Ennek érdekében mind a hat funkcióhoz rendeltünk egy kontrollt a felmérésben szereplő 58 kontroll közül, és azt vizsgáltuk meg, hogy a társaságok, amelyek a hat kontroll kiépítettségére rákérdező kérdések mindegyikére pozitív választ adtak, azok összességében mekkora KET indexet értek el. Az egyes jellemzőkhöz rendelt kérdéseket, és az azokra kapott válaszokat a 10. táblázatban összegeztük. Az eredményeket az 5. ábra szemlélteti.

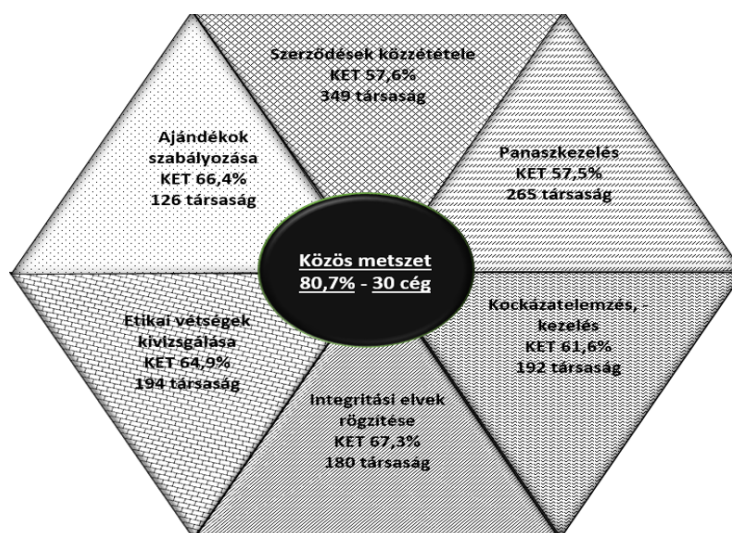
10. táblázat: Az integritásra törekvés hat funkciójához rendelt kérdések és az azokra pozitív választ adó közszolgáltató társaságok száma és átlagos KET indexe

(Table 10: Issues assigned to six functions for integrity and the number and average KET index of public service companies that respond positively to them)

Funkció	Kérdés	Pozitív választ adók	
		száma (db)	KET indexe (%)
A szabályok betartására való törekvés	A Társaság az államháztartás pénzeszközei felhasználásával, az államháztartáshoz tartozó vagyonnal való gazdálkodással összefüggő szerződések adatait a honlapján közzéteszi-e?	349	57,6

Funkció	Kérdés	Pozitív választ adók	
		száma (db)	KET indexe (%)
A szervezet által követendő értékek ki nyilvánítása	A Társaság az általa követendő integritási elveket rögzíti-e belső vagy nyilvános dokumentumban?	180	67,3
Az értékek követéséért fenyegető kockázatok feltárása	Társaságuknál alkalmaznak-e rendszerszerű kockázatelemzést, és folytatnak-e kockázatkezelési tevékenységet?	192	61,6
Az értékkövetés nyomon monitorozása	Társaságuk kezeli-e az állampolgárok, ügyfelek jelzéseit, bejelentéseit, panaszait panaszvonal működtetésével vagy internetes felületen, azokat kivizsgálja és megválaszolja-e?	265	57,5
Útmutatás az értékkövetésben	Társaságuk szabályozta-e a külső partnertől elfogadható különféle ajándékok, meghívások, utaztatások maximális értékét?	126	66,4
Az értékek betartásának kikényszerítése	Társaságuk az etikai szabályok megsértésének kivizsgálására szervezeti egységet/személyt jelölt-e ki, az eljárására vonatkozó szabályokat rögzítette-e?	194	64,9

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

5. ábra: Az integritási funkciókhoz rendelt kérdésekre pozitív választ adó társaságok száma és átlagos KET indexe

(Figure 5: Number and average KET index of companies that respond positively to questions related to integrity functions)

Forrás: Az ÁSZ felmérés adatai alapján saját számítás és szerkesztés

A számok azt mutatják, hogy az integritás egy-egy jellemzőjére rákérdező kérdésekre pozitív választ adó társaságok átlagos KET indexe közel 10, de több esetben 15 százalékponttal meghaladja az összes résztvevő közszolgáltató társaság átlagos KET indexét (49,3%). A minden kérdésre pozitív választ adó társaságok pedig egészen kimagasló kontroll-kiépítettséget értek el. Az ilyen társaságok száma azonban nagyon csekély, és arányaiban is alacsony, mindössze 4,5 százaléka a felmérésben résztvevő összes közszolgáltató társaságnak.

Következtetések, javaslatok

Az ÁSZ integritás felmérésének adatain alapuló elemzés azt tárta fel, hogy a közszolgáltató társaságok kontrolljai kiépítettségének szintje nagymértékben attól függ, hogy a társaság vezetése mennyire elkötelezett a szervezeti integritás megteremtése mellett. E helyzet azt eredményezte, hogy vannak – de viszonylag kis arányban – olyan közszolgáltató társaságok, amelyek magas szintű védelmet építettek ki az integritási veszélyekkel szemben. Ugyanakkor a közszolgáltató társaságoknak az egynegyede nem alakított ki a magas integritási veszélyeztetettségi szintjének megfelelő integritási kontrollrendszert. További mintegy félszáz kisméretű közszolgáltató társaságnál kritikusan alacsony szintű az integritási kontrollok kiépítettsége, annak ellenére, hogy a közszolgáltatóssal járó többlet integritási kockázatok az ő működésükben is jelen vannak. Ezen a helyzeten szükséges változtatni.

Az egyik lehetséges megoldás az, hogy jogszabály kötelezze a közszolgáltató társaságokat további integritási kontrollok kiépítésére. Van azonban más megoldási lehetőség is. A minisztériumok és más állami szervek, illetve az önkormányzatok tulajdonosi joggyakorlóként, illetve közszolgáltatásért felelős szervként kezdeményezhetik azoknak a kontrolloknak a kiépítését, amelyek jelentősen hozzájárulhatnak a közszolgáltató társaságok szervezeti integritásának megerősödéséhez. Az elemzés 11 ilyen kontroll tételesen felsorol. Célszerű lehet ezek kiépítését kezdeményezni. A legjobb megoldás azonban az, ha elvégzik a konkrét közszolgáltató társaságot fenyegető integritási veszélyeknek (kockázatoknak) az elemzését, és annak alapján határozzák meg azokat az integritás-kontrollokat, amelyek révén a feltárt integritási kockázatok eredményesen kezelhetők.

Felhasznált irodalom

- BÁGER, G. (2015): A korrupció elleni küzdelem integritás alapú szemlélete, módszertani alapjai és nemzetközi tapasztalatai In: Antikorrupció és integritás Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest, pp. 23-48.
- BÁGER, G. – KORBULY, A. – PULAY, GY. (2008): Korrupciós kockázatok feltérképezése a magyar közszférában <https://asz.hu/publikaciok/tanulmanyok-2008-ev>
- DOMOKOS, L. (2016): Integritás, etikus vezetés és vezetői teljesítmény a közszférában (Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek) XIII. évfolyam 2. szám, pp. 4-16.
- KOCZISZKY, GY. – VERESNÉ SOMOSI, M. (2016): Közszolgáltató szervezetek hatékonyságnövelésének lehetősége Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek XIII. évfolyam 2. szám, pp.41-56.
- PULAY, GY. (2014): A korrupció megelőzése a szervezeti integritás megerősítése által, Pénzügyi Szemle 59.évfolyam 2. szám, pp. 151-166.
- PULAY, GY. – FERENCZ, K. ZS. – MAROSI, GY. – VIDA, C. (2015): A többségi állami, önkormányzati tulajdonú társaságokat leginkább veszélyeztető korrupciós kockázatok és az azokat kezelő integritás-kontrollok meghatározásához Állami Számvevőszék <https://asz.hu/publikaciok/tanulmanyok-2015-ev>
- PULAY, GY. (2016): A közszolgáltatásokkal szembeni elvárások teljesítése szervezeti integritással. Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek XIII. évfolyam 2. szám, pp. 17-40.

- PULAY, GY. – LUCZA, A. (2018): Objektív korrupciós kockázatok – szubjektív kontrollok: a köztulajdonú gazdasági társaságok integritási helyzete felmérésének módszere és eredményei Pénzügyi Szemle 63. évfolyam 4. szám, pp. 498-517.
- PULAY, GY. – LUCZA, A. – KOVÁCS, K. I. (2019): Tanulmány a köztulajdonú gazdasági társaságok 2018. évi integritási helyzetéről <https://asz.hu/publikaciok/tanulmanyok-2019-ev>.